

Oplegnotitie portefeuille-overleg

Portefeuille:	landbouw		
Gedeputeerde:	Stolk		
Datum overleg:			
Dossier:	Faunabeheer		
Onderwerp:	Uitspraak Rechtbank Den Haag inzake damherten Hoeksche Waard		
Behandelend Ambtenaar:	art. 5.1-2e	Ambtelijk Opdrachtgever:	art. 5.1-2e
Doel:	☒ Ter kennisname ☒ Ter besluitvorming ☐ (Concept) beantwoording (Staten)vragen/moties		Participatie-Proces? ☐ Ja ☒ Nee
Agendering in GS:	☒ Conformstuk	☐ Bespreekstuk	☒ N.v.t.

1. BESLISPUNT / ESSENTIE VAN HET VOORSTEL

- Kennisnemen van uitspraak rechtbank
- Kennisnemen van vervolgopties
- Procesbesluit in GS ja/nee

2. KORTE VOORGESCHIEDENIS

Op 16 december 2020 heeft de ODH namens GS een opdracht ex artikel 3.18 Wnb verleend om de populatie damherten in de Hoeksche Waard binnen 5 jaar weg te nemen. Deze populatie is ontstaan uit verwilderde exemplaren en hun nakomelingen. Circa 20 jaar geleden zijn enkele damherten ontsnapt/losgelaten en sindsdien groeit de populatie gestaag. Waarschijnlijk is er tussentijds 'vers bloed' in de populatie gekomen als gevolg van nieuwe ontsnappingen uit hertenkampjes in de omgeving. Ook is niet uitgesloten dat er gedurende die 20 jaar één of meer damhert(en) illegaal zijn gedood.

Tegen de door de ODH verleende opdracht hebben Animal Rights en Fauna4Life beroep aangetekend en een verzoek om voorlopige voorziening ingediend. Voordat de voorzieningenrechter de opdracht schorste zijn reeds 11 damherten gedood. Daarnaast is er door enkele betrokken burgers uit de Hoeksche Waard een petitie gestart en ondertekend om de damherten te beheren in plaats van tot nul te reduceren.

3. AANDACHTSPUNTEN GS

De Rechtbank Den Haag heeft nu in de bodemprocedure geoordeeld dat de opdracht onterecht is verleend. De rechter oordeelt dat onvoldoende is onderbouwd dat:

1. de populatie uit verwilderde dieren bestaat;
2. het nodig is om de gehele populatie te verwijderen met het oog op de verkeersveiligheid;
3. het nodig is om de gehele populatie te verwijderen ter voorkoming van schade aan gewassen.

Verwilderde dieren

De toelichting bij de Wnb geeft aan wat onder verwilderde dieren moet worden verstaan: "voorheen gehouden dieren die structureel niet meer onder de beschikkingsmacht van de eigenaar vallen, of hun nakomelingen". Daar is niet bij bepaald tot hoeveel generaties dit blijft doorgaan. Het is van belang of een dier verwilderd of beschermd is ten aanzien van de vraag of er rekening moet worden gehouden met de 'gunstige staat van instandhouding'. Ook is het van belang bij het al dan niet afwegen van andere bevredigende oplossingen

wanneer ingrijpen ter voorkoming van schade nodig is. Tenslotte is er ook geen faunabeheerplan nodig bij verwilderde dieren.

De damhertenpopulatie in de Hoeksche Waard is rond het jaar 2000 ontstaan uit enkele ontsnapte / losgelaten exemplaren. Het is lokaal een 'publiek geheim' op welke locatie dat is gebeurd. De tegenpartijen stelden bij de rechter dat er rond dat jaar 2000 'ineens een populatie damherten ontstond, zonder duidelijke herkomst'. Hoewel de stellingname van de tegenpartij in feite niet nader is onderbouwd, achtte de rechter het toch aan de provincie om te motiveren dat het hier gaat om verwilderde dieren. Er is dan ook een rapportage opgesteld door Geert Groot Bruinderink, deskundige op het gebied van grote hoefdieren. Ten behoeve van deze rapportage zijn ook andere deskundigen bevestigd. Allen zijn tot de conclusie gekomen dat het hoogst onwaarschijnlijk is dat in het wild levende damherten van elders (Waterleidingduinen, Veluwe of Zeeland) zich hebben aangesloten bij de populatie in de Hoeksche Waard. De conclusie lijkt dan toch ook gerechtvaardigd dat er in de Hoeksche Waard sprake is van verwilderde damherten. Lastig in deze discussie is wel dat er in Nederland dus ook damherten leven die beschouwd worden als beschermde dieren, terwijl in feite alle damherten in Nederland nakomelingen zijn van uitgezette of ontsnapte dieren (hoewel die populaties al veel langer in het wild leven). Maar los daarvan had de rechtbank Den Haag zich moeten beperken tot de populatie in de Hoeksche Waard en ons besluit daarover.

Verkeersveiligheid

In het bestreden besluit is melding gemaakt van diverse aanrijdingen met damherten in de periode 2015-2020. De rechter gelooft ons echter niet: "het ontbreekt aan informatie op grond waarvan deze stelling kan worden gestaafd", aldus de uitspraak. Een bijzondere overweging van de rechtbank. Vervolgens worden onze woorden door de rechtbank tegen ons gebruikt, wanneer op basis van onze stellingname 'dat de problemen nu nog niet heel groot zijn' door de rechtbank wordt geconcludeerd dat het verwijderen van een gehele populatie dan niet evenredig is tot het te bereiken doel. En het "argument van verweerder dat instandhouding dan wel beheer van de huidige populatie op termijn betekent dat er meer dieren worden gedood (...) is geen dragend argument voor het verstrekken van een opdracht voor het doden van de hele populatie", aldus de rechter. Daarmee gaat de rechtbank mijns inziens op de stoel van het bevoegd gezag zitten. Hierbij is ook van belang dat in eerdere uitspraken door de Raad van State is bepaald dat schade zich niet eerst hoeft voor te doen, alvorens ingrijpen is gerechtvaardigd. Ook is de rechtbank kennelijk van oordeel dat het verwijderen van de gehele populatie een verdergaande maatregel is dan het beheren van de populatie op een bepaald niveau, en ook daarover valt te twisten.

Schade aan gewassen

Het bestreden besluit bevat ook een overzicht van getaxeerde schades. Dat zijn er niet heel veel, omdat schade door verwilderde damherten in beginsel niet in aanmerking komt voor een tegemoetkoming. Maar om een beeld te krijgen van de schade zijn toch enkele taxaties uitgevoerd. Ook deze gegevens trekt de rechtbank echter in twijfel: "De rechtbank neemt gelet op het voorgaande aan dat er – voor wat betreft de omvang – sprake is van ernstige schade als bedoeld in de Wnb. De rechtbank is echter, zoals eisers hebben betoogd, van oordeel dat uit de taxatierapporten en de toelichting van verweerder onvoldoende blijkt dat dit schade is die is veroorzaakt door damherten. Hoewel dit in de betreffende rapporten staat vermeld, blijkt onvoldoende waar dit op is gebaseerd." Gelet op deze redeneerlijn van de rechtbank doet zich wel de vraag voor wanneer taxatierapporten wel voldoende informatie bevatten om betrouwbaar geacht te worden. Dit heeft iets van een negatieve spiraal waarin steeds meer informatie wordt geëist om besluiten te onderbouwen.

Nieuw besluit

De rechter geeft in de uitspraak ook de opdracht om een nieuw besluit te nemen, maar dat is merkwaardig aangezien het bestreden besluit tot stand was gekomen op grond van de uniforme openbare voorbereidingsprocedure en door de rechtbank gewoon is vernietigd. Er is dus geen bezwaarschrift waarop

opnieuw beslist zou moeten worden. Vermoedelijk zullen we dan ook niet aangesproken worden op het niet nakomen van deze opdracht.

Opties

Hoewel de uitspraak meer dan genoeg aanknopingspunten biedt voor een hoger beroepsprocedure bij de Raad van State, zijn er ook andere opties: niets doen, een nieuw besluit nemen of toch in hoger beroep gaan. Hieronder worden deze drie opties kort toegelicht.

1. Niets doen. Het besluit om de populatie te verwijderen is vernietigd. Als we nu niets doen, kan de damhertenpopulatie in de Hoeksche Waard verder gaan groeien, zoals dat ook ooit is gebeurd in het duingebied op de grens met Noord-Holland. Die populatie in de duinen heeft zich ontwikkeld van enkele uitgezette en ontsnapte dieren in de jaren vijftig, tot een piek van bijna 5000 getelde (!) dieren in 2016. De ontwikkeling van zo'n populatie is exponentieel, zodat de groei in absolute aantallen steeds sneller gaat. De omgeving waar de damherten zich bevinden in de Hoeksche Waard, lijkt minstens even geschikt als het duingebied en is waarschijnlijk nog beter gezien de voedselrijke bodem van het gebied. Een flinke groei van de populatie in de Hoeksche Waard is dan ook zeker niet uitgesloten. Een grote populatie damherten zal zijn weerslag hebben op de verkeersveiligheid, schade aan gewassen en maatregelen die overheden en ondernemers zullen moeten treffen. Vanaf nu jarenlang niets doen lijkt geen reële optie, maar het is wellicht wel een overweging om gedurende enkele jaren de situatie te monitoren, zowel qua aantalsontwikkeling als qua schade en risico's.
2. Een nieuw besluit nemen. Het is wellicht mogelijk om opnieuw een besluit te nemen tot het verwijderen van de gehele populatie, waarbij het besluit beter onderbouwd wordt gelet op de overwegingen die de rechter ons meegeeft. Heikel punt blijft de status als 'verwilderd dier' terwijl elders in het land de damherten worden beschouwd als 'beschermd inheems' terwijl in feite alle damherten in de Nederlandse natuur afkomstig zijn van ontsnapping of uitzetting. Ook het onderbouwen van schade of risico's voor de veiligheid blijft lastig omdat de schade op dit moment nog niet heel groot is. Populair gezegd moet het kennelijk eerst goed misgaan.
Een nieuw besluit kan echter ook inhouden dat de populatie op een bepaald niveau gestabiliseerd moet worden waarbij jaarlijks beheer dient te worden uitgevoerd. Daarmee zou in ieder geval tegemoet worden gekomen aan de wensen van de lokale actiegroep (die overigens geen partij was in de juridische procedure) en ook de lokale WBE zal een dergelijk besluit verwelkomen. Partijen als Animal Rights en Fauna4Life zullen echter vermoedelijk ook ageren tegen het beheren van de populatie zonder dat deze geheel wordt weggenomen. Beheren betekent ook dat tot in lengte van jaren er damherten geschoten zullen moeten worden. Daarnaast is dan de kans groot dat het lokale verspreidingsgebied van de damherten groter zal gaan worden. Het bepalen van de gewenste populatie-omvang van een geïsoleerd levende populatie is overigens ook geen eenvoudige zaak en het is goed mogelijk dat 'de wetenschap' concludeert dat er voor een gezonde populatie heel wat meer dieren nodig zijn dan de huidige tientallen.
3. In hoger beroep gaan. De uitspraak van de rechtbank biedt zoals gezegd de nodige aanknopingspunten voor een hoger beroep bij de Raad van State. Ook kan er, vooral door de redenering van de rechter rondom de status van de damherten (verwilderd of niet) mogelijk een precedent ontstaan. Het is lastig om een inschatting te maken van de kansrijkheid van een hoger beroep. Vermoedelijk krijgen we in ieder geval op een aantal punten gelijk, maar het is de vraag of de Afdeling volledig meegaat in de verwilderde status en het volledig verwijderen van de populatie.

Een (pro forma) hoger beroepschrift moet uiterlijk op 3 februari 2022 bij de Raad van State zijn ingediend. Dat betekent besluitvorming in GS op dinsdag 1 februari.

De keuze voor één van de drie opties is meer een politiek-bestuurlijke dan een juridische: wil de provincie het voorlopig loslaten en over een paar jaar de situatie opnieuw bezien, of leveren we maatwerk en houden we zoveel mogelijk (lokale) partijen tevreden, wetend dat we kiezen voor een technisch suboptimale oplossing met meer dierenleed, of houden we voet bij stuk en kiezen we voor de minder populaire oplossing die op termijn wel het minste dierenleed oplevert.

4. BIJGAAND(E) STUK(KEN)

- Uitspraak Rechtbank Den Haag d.d. 20 december 2021
- Voorbereidende stukken t.b.v. besluitvorming in GS over het al dan niet in hoger beroep gaan.

5. CONSEQUENTIES

Bestuurlijk

GS moet in ieder geval meegaan in de te maken keuze, misschien is het zelfs verstandig om PS cq. de commissie KNM om een standpunt te vragen. Dat lukt uiteraard niet voordat het hoger beroepschrift moet zijn ingediend, maar het hoger beroep kan uiteraard worden ingetrokken.

Financieel

Op dit moment zijn er geen directe financiële gevolgen. Indien gekozen wordt voor de geschetste opties onder 1 en 2 kan in de toekomst de uitgekeerde tegemoetkoming in faunaschade toenemen. Agrariërs zullen min of meer gedwongen worden om hekwerken te plaatsen om schade te voorkomen.

Juridisch

Wanneer een hoger beroepschrift wordt ingediend start de provincie daarmee een procedure die vermoedelijk meer dan een jaar zal gaan duren. Het is mogelijk om na het indienen van het hoger beroepschrift ook een verzoek om voorlopig voorziening in te dienen. Dan moet er echter wel sprake zijn van een spoedeisend belang en dat is in deze situatie lastig aannemelijk te maken.

Een nieuw besluit voor het wegnemen of beheren van de populatie is ook vatbaar voor bezwaar of beroep.

6. VERDERE PROCEDURE + COMMUNICATIE